شەڕی فەلەستین – ئیسڕائیل و داڕووخانی وەهمی گەورەی مۆساد.. فەرمان محەمەد

هێرشی لەناکاو بۆ سەر ئیسرائیل شکستی شۆککەری دەزگە هەواڵگرییەکان پێشان دەدات، کە ئەمە یەکێکە لە گەورەترین شکستەکانی هەواڵگریی ئیسرائیل لە دوای شەڕی یۆم کیپوری ساڵی ١٩٧٣ەوە؛ کە توانای هێرشەکە ناتواندرێت کەم بکرێتەوە یان بە زاراوەیەکی کەمتر بخرێتەڕوو.

وردبینیی هێرشەکە سیستەمی هەواڵگریی ئیسرائیلی شۆککرد، کە ئەمەش شکستی هەواڵگریی و بەرگرییە، کە نەیتوانیووە بەرگریی پێویست بۆ هاوڵاتیانی مەدەنیی ئیسرائیل دابین بکات. ئەمە جۆرێکە لە پیرڵ هاربەر و یانزدەی سێبتەمبەر بۆ ئیسرائیل، کە تا ئەمڕۆ واقیعێک هەبووە، بەڵام ئەم شکستە بەرەوڕووی واقیعێکی دیکەی کردینەوە.

واقیعێک کە تێگەیشتنێکی دیکەمان پێدەدات لەمەڕ سیستەمی بەرگریی پێشکەوتوو و تەکنەلۆژیای سەردەم، لەهەمبەر هێزێک بە تاکتیکی کلاسیک و چەکی ئاسایی.

ئیسرائیل هەمیشە شانازی بە بەرگرییە سنوورییەکانی خۆیەوە دەکرد، کە هیچ چاوێک بەڕواڵەت نەتواندرێت بچێتە ژوورەوە، بەتایبەتی سیاج و دیواری پێشکەوتووی سنووریی و دیواری کۆنکرێتی لە نزیک غەززە، بەڵام لەم هێرشەدا دەیان چەکدار بە کەرەستەی زۆر سادەی جەنگ لە چەند شوێنێک لەڕێگەی ئاسمانیی، وشکانیی و دەریایییەوە دزە دەکەنە ناو سنوورە قەڵادارە قورس و سەختەکانەوە، کە لە پشوویەکی کورتدا وڵا تەکەیان بێئاگا گرت.

هێرشەکە دەزگەی ئەمنیی ئیسرائیلی لە دۆخێکی نائاساییدا ڕاشلەقاند و سەرکەوتوو بوو لە کاڵکردنەوەی پێگەی گەورە و بێوێنەی چەندین ساڵەی ئیسرائیل. بەرپرسانی ئیسرائیل بەهۆی ئەو هێرشە بێوێنەیەی حەماس ڕووبەڕووی پرسیار دەبنەوە و پرسیار لەسەر شکستی دەزگەی هەواڵگریی بەناوبانگی مۆساد دەورووژێندرێت، لەکاتێکدا بەگوێرەی هەواڵێکی بی بی سی، ئیسرائیل خاوەنی بەرفراوانترین، زۆرترین بودجە و تۆڕی هەواڵگرییە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا.

شکستی دەزگە هەواڵگرییەکانی ئیسرائیل

شکستەکە زیاتر سەرنجڕاکێشە بەو پێیەی کە خزمەتگوزارییە ئەمنییەکانی ئیسرائیل، سەرچاوەیەکی بەرچاو بۆ چاودێریکردنی

کۆمەڵگەی فەلەستین و لە نێویاندا حەماس، لەڕێگەی تۆڕەکانی سەرچاوەی مرۆیی و هەروەها تەکنەلۆژیای چاودێریکردنەوە تەرخان دەکەن. شکستەکە تەنیا لە کۆکردنەوەی هەواڵگرییدا نەبووە، بەڵکوو پێدەچێت بێتواناییەکی سیستماتیکی هەبێت بۆ کۆکردنەوە و شیکردنەوەی داتا هەواڵگرییەکان. لە کاتێکدا کە دەزگەکانی وەک مەساد، فەیلەقی هەواڵگریی و دەزگەکانی ئاسایشیی لە ڕابوردوودا ستایشی سەرکەوتنەکانیان لێدەکرا، بەڵام ئەم ڕووداوە پرسیار و گومانی خستووەتە ڕوو. بە لەبەرچاوگرتنی ناوبانگ، دووربینیی، هەژموون، دەستکراوەیی و ڕەخساندنی ژینگەی نێودەوڵەتیی دەزگە هەواڵگرییەکانی؛ بە تایبەت مەساد، ئێستا لەژێر پرسیاردان و هەڵسەنگاندنی بۆ دەکرێتەوە.

هۆکارەکانی پشت شکستەکەی مەساد

- قەبارە و خێرایی هێرشەکە؛ گەورەیی هێرشەکە لەگەڵ جێبەجێکردنی خێراییدا، میکانیزمەکانی بەرگریی ئیسرائیلی لە دۆخێکی خراپ و بێهیوادا هێشتەوە.
- بێتوانایی هەواڵگریی ئیسرائیل؛ بێتوانایی لە پێشبینیکردن یان بەرپەرچدانەوەی "ئۆپەراسیۆنی لافاوەکەی ئەقسا"، کێشەیەکی قووڵی چەسپاو پێشان دەدات، شارەزایانی هەواڵگریی و سەربازیی باس لەوە دەکەن کە نەیانتوانیووە بچنە ناو تۆڕی پلاندانانی ئاڵۆزەوە، کە لەلایەن حەماسەوە دارێژراوە.
- وەهمی ئەتۆمیی ئێران؛ هەندێک لە شارەزایان پێیانوایە کە ئیسرائیل ئەوەندە بە تەواوی سەرقاڵی بەرەنگاربوونەوەی ئێران و هەوڵەکانی پووچەڵکردنەوەی بەرنامە ئەتۆمییەکەی کۆماری ئیسلامیی بووە، کە حەوشەی ماڵەکەی خۆی پشتگوێ خستووە. ئەمە خەڵکی خستووەتە ناو هەستێکی ساختەی ئاسایشەوە.
- وردبینیی هێرشەکە؛ وردبینیی هێرشەکە سیستەمی ئاگادارکردنەوەی ئیسرائیلی شەککرد و پلانی وردی پشت هێرشەکە دڵنیایی ئەوە دەدات کە هەم هەماهەنگ و هەم بە تەواویی چاوەڕواننەکراو بووە، کە ئیسرائیلی لە زۆرترین حاڵەتی لاوازیدا گرت.

پاڵنەرەکانی پشت تۆفانی ئەقسا

گرژییەکانی پێش هێرشەکە، چەند مانگێک پێش ئەم هێرشە پڕ بوو لە

گرژیی، کە لە پرسەکانی وەک تووندوتیژیی مزگەوتی ئەقسا و بەردەوامیی گەمارۆ و داگیرکاریی سەرچاوەی گرتبوو.

پلانی لەخۆودا گیران

ئیسرائیلییەکان بەشێوەیەکی نائاسایی لەخۆودا گیران، سەرەڕای ئەوەی ئیسرائیل یەکێکە لە بەهێزترین هێزی سەربازیی ناوچەکە؛ کامێرای ئەمنیی سەرسنوور، بوونی کارمەندانی هەردووک کۆمپانیای شین بێت و مۆساد لە مەیدانەکەدا، هەستەوەری وێنەگرتنی گەرمیی/ جووڵەی پێشکەوتوو و تەنانەت سیاجکردنی سنووری ئاڵۆز، بەڵام هێرشەکە زیاتر شۆککەرە بەو پێیەی دوای ٥٠ ساڵ لە شکستی ئیسرائیل دێت لە هێرشێکی لەناکاودا، کە میسر و سووریا ئەنجامیاندا.
بێگومان دەزگەی هەواڵگریی پشکی خۆی لە بەرپرسیاریی هەڵدەگرێت. بەهۆی نەبوونی زانیاریی، سەرەڕای ناوبانگ، توانا و هەژموونی هەواڵگریی. ئەمەش گەورەیی، وردیی پلانەکە و بەتوانایی زیاتریی دەزگە هەواڵگرییەکانیان دەردەخات. هێرشەکە بەو ئامادەکارییە کراوە، کە زۆربەی ئەندامانی بزووتنەوەکە ئاگاداریی وردی پلانەکە و کاتی جێبەجێکردنی نەبوون، بەڵام بەشداریکردنی هەزاران چەکدار، ڕاهێنانی تووند و فراوانیی هێرشەکە و خەوتوویی دەزگە هەواڵگرییەکان، جیهانی ڕاچڵەکاند.
ئێلی مارۆن، سەرۆکی پێشووی هێزی دەریایی ئیسرائیل ئاماژەی بەوەدا، کە "هەموو ئیسرائیل لە خۆی دەپرسێت: کوا IDF، کوا پۆلیس، کوا ئاسایش؟ شکستێکی گەورەیە؛ پلەبەندییەکان بە سادەیی شکستیان هێناوە".
هەروەها ڕۆژنامەی تایمز ئۆفی ئیسرائیلیی لە زاری ئامۆس یادلین، بەرپرسی پێشووی هەواڵگریی IDFـەوە نووسیویەتی "هێرشەکە دەنگدانەوەکانی جەنگی یۆم کیپوری وەرگرتووە – هێرشێکی دیکەیە کە بە شکستی هەواڵگریی دیاری کراوە"، کە بە دەیان ئیسرائیلیی؛ دزەکردنە کوشندەکەی حەوتی ئۆکتۆبەر، یەکسەر یادەوەرییە ئازاربەخشەکانی جەنگی ئۆکتۆبەری ١٩٧٣ی زیندوو کردەوە.

پەنجەی تۆمەتی ئیسرائیل

بە زیادبوونی لێکەوتە ئەمنییەکان، ئیسرائیل پەنجەی تۆمەتبارکردنی خۆی ئاڕاستەی تاران دەکات، بەهۆی ڕێکخستنی هێرشەکانی حەماس. ڕەنگە هێرشەکان لەدایکبووی توڕەیی بن، بە تایبەتی لە ڕەفتاری چەند مانگێکی هاوپەیمانیی نەتەنیاهۆ، لەوانەش ئیستفزازی مزگەوتی ئەقسا، بەڵام ئێران و ئەو هێزانەی کە پشتیوانیان دەکات، ئامانجێکی ستراتیژیی درێژخایەنتریان هەیە، ئەویش پووچەڵکردنەوەی

ئاسایکردنەوەی پەیوەندییەکانی نێوان سعوودیە و ئیسرائیلە، هەنگاوێک کە ئەمریکا لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا چەسپاندوویەتی، بەڵام لە چاوی ئێراندا فەلەستینییەکان لە دوا سپێنسەری کاریگەرییان بێبەش دەکات.

فەرمان محەمەد
ئیتاڵیا / زانکۆی بۆلۆنیا